

Računovodstveno iskazivanje ulaganja u vlasničke instrumente prema MSFI-u 9

mr. sc. **Silvija Pretnar Abičić**

MSFI 9 - *Financijski instrumenti* stupio je na snagu 1. siječnja 2018. godine i u potpunosti je zamijenio MRS 39 – *Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje*, a definira načela za financijsko izvještavanje o financijskoj imovini i obvezama kako bi korisnici financijskih izvještaja imali korisne i relevantne informacije za procjenu iznosa, vremena i nesigurnosti budućih novčanih tijekova subjekta. Vlasnički instrument odnosi se na svaki ugovor koji dokazuje udjel u kapitalu, što znači da to mogu biti dionice i udjeli. Sukladno MSFI-u 9, za potrebe priznavanja, početnog i naknadnog mjerenja, poduzetnik može ulaganja u vlasničke instrumente klasificirati po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka ili po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit. O načelima priznavanja i mjerenja, računovodstvenom evidentiranju ulaganja u dionice u skladu sa odredbama MSFI-a 9 te poreznom tretman takvih ulaganja autorica navodi u članku.

1. Uvod

Financijski instrument, kao ugovor temeljem kojeg nastaje financijska imovina jednog poduzetnika i financijska obveza ili vlasnički instrument drugog poduzetnika, moguće je priznati kao financijsku imovinu uz uvjet da je vjerojatno da će u vezi s njim poduzetniku pritijecati buduće ekonomske koristi. Vlasnički instrument (dionice i udjeli) je svaki ugovor koji dokazuje udjel u kapitalu.

Prema odredbama toč. 4.1.1 MSFI-a 9, klasifikacija financijske imovine u pojedinu kategoriju ovisi o poslovnom modelu subjekta za upravljanje financijskom imovinom i ugovornim značajkama novčanih tokova financijske imovine. Poslovni model odnosi se na način na koji subjekt upravlja financijskom imovinom kako bi prikupio novčane tokove, tj. poslovni model određuje da li novčani tokovi od financijske imovine proizlaze iz naplate ugovornih novčanih tokova, prodaje financijske imovine ili oboje.

Stoga, ako subjekt s osnove ulaganja stječe do 20% vlasničkih udjela drugog društva, tj. ako ne ostvaruje značajan utjecaj na poslovnu i financijsku politiku društva niti ima kontrolu nad društvom u kojem drži vlasnički udio, radi se o ulaganju u nepovezane poduzetnike te je u takvim okolnostima potrebno primijeniti MSFI 9, a

financijsku imovinu klasificirati u kategoriju po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka ili kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, uz odgovarajući računovodstveni i porezni tretman. Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka uobičajeno će se iskazati kao kratkotrajna financijska imovina, dok će se financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit iskazati kao dugotrajna financijska imovina.

2. Karakteristike poslovnih modela prema MSFI-u 9

Kao što je prethodno navedeno, klasifikacija financijske imovine ovisi o poslovnom modelu subjekta za upravljanje financijskom imovinom, a poslovni model određuje da li novčani tokovi od financijske imovine proizlaze iz naplate ugovornih novčanih tokova, prodaje financijske imovine ili oboje.

Poslovni model određuje se na razini koja odražava kako se grupom financijske imovine upravlja zajedno radi postizanja određenog poslovnog cilja, što znači da poslovni model ne ovisi o namjerama rukovodstva za pojedinačni instrument. Prema tome, klasifikacija financijske imovine se ne odnosi na svaki pojedinačni instrument, već na grupu imovine. Nadalje, poduzetnik može imati više od jednog

poslovnog modela za upravljanje financijskim instrumentima, što znači da se klasifikacija određuje na razini izvještajnog subjekta. Primjerice, poduzetnik može imati portfelj ulaganja kojim upravlja radi naplate ugovornih novčanih tokova i drugi portfelj ulaganja kojim upravlja radi trgovanja i ostvarenja promjena fer vrijednosti.

Pri određivanju poslovnog modela potrebno je razmotriti aktivnosti koje subjekt poduzima kako bi postigao cilj poslovnog modela. Pri ocjeni poslovnog modela za upravljanje financijskom imovinom subjekt se oslanja na prosudbu, a za ocjenu modela potrebno je uzeti u obzir različite faktore i aktivnosti, odnosno sve relevantne informacije i dokaze dostupne na datum ocjene. Ti relevantni dokazi uključuju, ali nisu ograničeni na (toč. B.4.1.2B):

- način kako se ocjenjuje i izvještava ključno rukovodstvo subjekta o uspješnosti poslovnog modela i financijske imovine koja se drži unutar tog poslovnog modela;
- rizik koji utječe na uspješnost poslovnog modela i financijsku imovinu koja se drži unutar tog poslovnog modela i, posebice, način na koji se upravlja tim rizicima; i
- način isplate naknada rukovodećem osoblju (primjerice, temelji li se naknada na fer vrijednosti imovine kojom se upravlja ili na prikupljenim ugovornim novčanim tokovima).

Stoga se, u skladu sa toč. B4.1.2C – B4.1.6 MSFI-a 9, razlikuju sljedeći poslovni modeli za upravljanje financijskom imovinom:

- poslovni model čiji je cilj držati imovinu radi prikupljanja ugovornih novčanih tokova (držanje radi naplate)
- poslovni model čiji je cilj držati imovinu radi prikupljanja ugovornih novčanih tokova i prodaja financijske imovine (držanje radi naplate i prodaje)
- ostali poslovni modeli.

Kako bi se klasificirali u poslovni model držanja radi naplate, financijski instrumenti moraju proći provjeru ugovorenog tijeka novca, tj. plaćanja po instrumentu moraju se sastojati jedino od plaćanja po osnovi glavnice i kamata na nepodmirenu glavicu (engl. *Solely Payments of Principal and Interest*; SPPI). Stoga će subjekt provjeru tijekova novca ili SPPI test primijeniti na cijeli kreditni portfelj te na ulaganja u dužničke vrijednosne papire. Financijska imovina koja ne zadovolji SPPI test, mora se klasificirati i naknadno mjeriti po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak.

Kako bi se financijski instrumenti klasificirali u poslovni model držanja radi naplate i prodaje, imovina se mora mjeriti po fer vrijednosti, a rezultati vrednovanja (revalorizacije) imovine iskazati u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti. Također, uvjet klasifikacije u ovaj model je da instrument prolazi SPPI test, a to će biti za obveznice, trezorske zapise, tj. dužničke vrijednosne papire.

Vlasnički vrijednosni papiri, kao i derivati, će po definiciji biti klasificirani u ostale poslovne modele te mjereni po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, jer ne prolaze SPPI test. Međutim, uz zadovoljenje određenih uvjeta, društvo može odlučiti i vlasničke instrumente mjeriti po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit. Skrećemo pozornost da se ta opcija može neopozivo primijeniti samo na one vlasničke instrumente koji se ne drže radi trgovanja.

Stoga, **ovisno o poslovnom modelu imovina će se klasificirati u sljedeće kategorije:**

Poslovni model	Kategorija financijske imovine
Model držanja radi naplate	Financijska imovina po amortiziranom trošku
Model držanja radi naplate i prodaje	Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit
Ostali poslovni modeli	Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka

3. Klasifikacija ulaganja u vlasničke instrumente

Ulaganja u vlasničke instrumente mogu se klasificirati u kategoriju po:

- fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka (nadalje: kroz RDG); ili
- fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit (nadalje: kroz OSD).

U skladu sa značajkama poslovnog modela i novčanih tokova financijske imovine, ulaganja u vlasničke instrumente će prema definiciji biti primarno klasificirana u ostale poslovne modele, što znači da će se mjeriti po fer vrijednosti kroz RDG. Međutim, prema toč. 4.1.4 MSFI-a 9, za određena **ulaganja u vlasničke instrumente koja se ne drže radi trgovanja** subjekt može napraviti **neopozivi izbor** pri početnom priznavanju te ulaganja klasificirati po fer vrijednosti kroz OSD, umjesto kroz RDG. Ova opcija se može primijeniti na pojedine instrumente, ne nužno na cijeli portfelj. Najčešće će se financijska imovina po fer vrijednosti kroz RDG klasificirati kao kratkotrajna financijska imovina, dok će se financijska imovina po fer vrijednosti kroz OSD klasificirati kao dugotrajna financijska imovina.

Dakle, ovisno o poslovnom modelu i karakteristikama novčanih tokova, odnosno uvjetima koji proizlaze iz računovodstvenih standarda, ulaganje u vlasničke instrumente može se klasificirati kako slijedi:

Kategorija financijske imovine (ulaganja u vlasničke instrumente)	Osnovne karakteristike
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz RDG	<ul style="list-style-type: none"> Vlasnički instrumenti se drže radi trgovanja; Svrha ulaganja je ostvarivanje profita u kratkom roku; Financijskom imovinom se upravlja temeljem fer vrijednosti; Aktivna kupnja i prodaja financijske imovine (učestalost, količina i vrijednost prodaje financijske imovine je značajna);
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz OSD	<ul style="list-style-type: none"> Vlasnički instrumenti se mogu neopozivo klasificirati u ovu kategoriju, pod uvjetom da se ne drže radi trgovanja; Neopozivi izbor vrši se za svaki instrument pojedinačno, nije potrebno klasificirati cijeli portfelj;

Za obveznike primjene MSFI-a, prema toč. 4.4.1 MSFI-a 9, jedino pod uvjetom da subjekt mijenja svoj poslovni model za upravljanje financijskom imovinom, dužan je reklasificirati svu obuhvaćenu financijsku imovinu. Međutim, smatra se da će to biti u rijetkim okolnostima i da takve promjene nisu česte. Prema toč. B4.4.1 MSFI-a 9 promjene određuje više rukovodstvo kao posljedica vanjskih ili unutarnjih promjena i trebaju biti značajne za poslovanje subjekta te se moraju moći dokazati vanjskim stranama. Prema tome, promjena u poslovnom modelu subjekta će se dogoditi samo kada subjekt ili započne ili prekine obavljati neku aktivnost koja je značajna za njegovo poslovanje.

Prilikom reklasifikacije ne postoji potreba za prepravljanjem prethodno priznatih dobitaka ili gubitaka (toč. 5.6.1 MSFI-a 9), tj. reklasifikacija se primjenjuje prospektivno od datuma reklasifikacije u skladu sa toč. 5.6.6 i 5.6.7 MSFI-a 9, na sljedeći način:

- iz kategorije po fer vrijednosti kroz RDG u kategoriju po fer vrijednosti kroz OSD -financijska imovina se nastavlja mjeriti po fer vrijednosti;
- iz kategorije po fer vrijednosti kroz OSD u kategoriju po fer vrijednosti kroz RDG - financijska imovina nastavlja se mjeriti po

fer vrijednosti, a ukupni dobitak ili gubitak prethodno priznat u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti reklasificirati će se iz kapitala u račun dobiti i gubitka kao reklasifikacijsko usklađenje na datum reklasifikacije, u skladu sa MRS-om 1 – *Prezentiranje financijskih izvještaja*.

4. Priznavanje ulaganja u vlasničke instrumente

U skladu sa zahtjevima toč. 3.1.1 MSFI-a 9, financijska imovina priznati će se u bilanci, ako i samo ako, subjekt postane jedna od strana na koju se primjenjuju ugovorne odredbe instrumenta.

Početak priznavanja financijskog instrumenta u poslovnim knjigama subjekta uobičajeno je povezan sa redovnom kupnjom, odnosno sa kupovinom financijske imovine prema ugovoru čiji uvjeti zahtijevaju isporuku imovine u vremenskom okviru koji je utvrđen propisima ili dogovorima na odnosnom tržištu. Prema toč. 3.1.2 MSFI-a 9, financijska imovina koja se stječe redovnom kupnjom može se priznati na:

- datum trgovanja* – datum na koji se subjekt obvezao na kupnju ili prodaju određene imovine ili
- datum podmirenja* – datum na koji je imovina isporučena subjektu ili ju je on isporučio.

Pri tome, subjekt je dužan primijeniti istu metodu dosljedno za sve kupovine i prodaje financijske imovine koja je klasificirana u istu kategoriju.

Prema toč. B3.1.5 MSFI-a 9 obračun na datum trgovanja odnosi se na:

- priznavanje imovine koja će se primiti i obveze koja se plaća za to na datum trgovanja i
- prestanak priznavanja imovine koja je prodana, priznavanje bilo koje dobiti ili gubitka od otuđenja i priznavanje potraživanja od kupca za plaćanja na datum trgovanja.

Prema toč. B3.1.6 MSFI-a 9 obračun na datum podmirenja odnosi se na:

- priznavanje imovine na datum na koji ju je subjekt primio i
- prestanak priznavanja imovine i priznavanje svake dobiti ili gubitka od otuđenja na datum na koji je imovina isporučena subjektu.

Ako se primjenjuje metoda obračuna na datum podmirenja, subjekt mora obračunati svaku promjenu fer vrijednosti imovine koja će se primiti tijekom perioda između datuma trgovanja i datuma podmirenja na isti način kao da obračunava stečenu imovinu. Dakle, promjena vrijednosti za imovinu koja je klasificirana po fer vrijednosti kroz RDG priznaje se u računu dobiti i gubitka, dok će se promjena fer vrijednosti za imovinu koja je klasificirana kroz OSD priznati u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

5. Početno i naknadno mjerenje ulaganja u vlasničke instrumente

Početno i naknadno mjerenje financijske imovine ovisi o tome u koju kategoriju je financijska imovina pri početnom priznavanju klasificirana.

U skladu sa toč. 5.1.1 MSFI-a 9, **pri početnom priznavanju** financijska imovina se mjeri po njezinoj **fer vrijednosti**. **Fer vrijednost uvećava se za transakcijske troškove** koji se izravno mogu pripisati stjecanju ili isporuci financijske imovine, **osim za imovinu po fer vrijednosti kroz RDG** za koju je transakcijske troškove potrebno priznati kao rashod razdoblja u trenutku njihovog nastanka. Prema tome, transakcijski trošak je inkrementalni trošak koji se može izrav-

no pripisati stjecanju, izdavanju ili otuđenju financijske imovine ili financijske obveze.

Najbolji dokaz fer vrijednosti financijskog instrumenta pri početnom priznavanju je cijena transakcije (tj. fer vrijednost primljene ili dane naknade). Međutim, ako se pri početnom priznavanju fer vrijednost razlikuje od transakcijske cijene, potrebno je obračunati instrument na taj datum kako slijedi (toč. B5.1.2A MSFI-a 9):

- pri mjerenju po fer vrijednosti - ako je dokaz za tu fer vrijednost kotirana cijena na aktivnom tržištu za istu imovinu ili obvezu (tj. input razine 1) ili je zasnovana na tehnikama procjene koje koriste samo podatke sa dostupnih tržišta, subjekt je dužan priznati razliku između fer vrijednosti pri početnom priznavanju i cijene transakcije kao dobit ili gubitak.
- u svim drugim slučajevima, pri mjerenju po fer vrijednosti koja se usklađuje radi odgode razlike između fer vrijednosti pri početnom priznavanju i cijene transakcije, nakon početnog priznavanja subjekt je dužan priznati odgođenu razliku kao dobit ili gubitak samo u iznosu koji nastaje od promjene faktora (uključujući vrijeme) koji bi tržišni sudionici uzeli u obzir pri određivanju cijene imovine ili obaveze.

Transakcijskim troškovima smatraju se naknade i honorari plaćeni agentima (uključujući zaposlenike u ulozi prodajnog agenta), savjetnicima, brokerima i posrednicima, pristojbe u korist regulatornih tijela i komisija za vrijednosne papire te porez i druga davanja za prijenos (toč. B5.4.8 MSFI-a 9). Međutim, u transakcijske troškove ne mogu se uključiti dužničke premije ili diskonti, financijski troškovi ili unutarnji administrativni ili opći troškovi. Kada se radi o stjecanju vlasničkih instrumenata klasificiranih u kategoriju financijske imovine kroz OSD, transakcijski troškovi plaćeni pri stjecanju uključuju se u trošak stjecanja i uvećavaju vrijednost imovine, dok se za imovinu po fer vrijednosti kroz RDG priznaju kao rashod razdoblja.

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, početno mjerenje financijske imovine (vlasničkih instrumenata) prema MSFI-u 9 je kako slijedi:

Financijska imovina po fer vrijednosti kroz RDG	Financijska imovina po fer vrijednosti kroz OSD
<ul style="list-style-type: none"> Trošak stjecanja = fer vrijednost (transakcijski troškovi nisu uključeni, već su priznati kao rashod razdoblja) Imovina u stranoj valuti početno se priznaje po tečaju na datum transakcije. 	<ul style="list-style-type: none"> Trošak stjecanja = fer vrijednost (uključujući transakcijske troškove) Imovina u stranoj valuti početno se priznaje po tečaju na datum transakcije.

Primjer 1. - Priznavanje i početno mjerenje ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz RDG – ulaganje u dionice (HRK)

Društvo „X“ ima sljedeće transakcije:

- dana 31.10.2018. godine kupljeno je 1.000 dionica društva „A“ (ukupno emitirano 10.000 dionica) koje kotiraju na burzi po cijeni od 50 kn/dionica. Brokerska provizija iznosi 1.000 kn te je plaćena.

Utvrđivanje troška stjecanja:

Trošak stjecanja dionica A = broj dionica* jedinična cijena = 1.000 dionica* 50 kn = 50.000 kn, transakcijski troškovi nisu uključeni u trošak stjecanja već su rashod razdoblja

Knjiženje u 2018. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Ulaganje u dionice A – stjecanje			
	■ dionice u nepovezanim poduzetnicima u zemlji	50.000,00	159	
	■ transakcijski troškovi (naknada brokeru)	1.000,00	4632	
	■ žiro račun (trošak stjecanja i naknada broker)	51.000,00		100

Primjer 2. - Priznavanje i početno mjerenje ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz RDG – ulaganje u dionice (EUR)

Društvo „X“ ima sljedeće transakcije:

- 1) dana 31.10.2018. godine društvo kupuje 300 dionica društva „B“ po cijeni od 10 EUR po dionici (ukupno emitirano 3.000 dionica). Srednji tečaj HNB-a na datum kupnje je 7,5 kn/EUR. Transakcijski troškovi su 20 EUR. Plaćanje je izvršeno isti dan te stoga nema tečajnih razlika.

Utvrđivanje troška stjecanja:

Trošak stjecanja dionica B = 300 dionica * 10 EUR * 7,5 = 22.500 kn; transakcijski troškovi u iznosu od 150 kn (20 EUR * 7,5) nisu uključeni u trošak stjecanja već su rashod razdoblja

Knjiženje u 2018. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Ulaganje u dionice B - stjecanje			
	■ dionice u nepovezanim poduzetnicima u zemlji	22.500,00	159	
	■ transakcijski troškovi (naknada brokeru)	150,00	4632	
	■ žiro račun (trošak stjecanja i naknada broker)	22.650,00		100

Primjer 3. - Priznavanje i početno mjerenje ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz OSD – ulaganje u dionice (HRK)

Društvo „X“ ima sljedeće transakcije:

- 1) dana 30.06.2018. godine društvo je kupilo 1.000 dionica društva „Y“ koje kotiraju na burzi po cijeni od 50 kn/dionica. Društvo „Y“ ukupno je izdalo 10.000 dionica. Brokerska provizija plaćena je u iznosu od 500 kn.

Utvrđivanje troška stjecanja:

1. Trošak stjecanja = 1.000 dionica * 50 kn = 50.000 kn
2. Transakcijski troškovi = 500 kn
3. Ukupni trošak stjecanja (1+2) = 50.500 kn

Knjiženje u 2018. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Ulaganje u dionice Y – stjecanje			
	■ dionice u nepovezanim poduzetnicima	50.500,00	0662	
	■ žiro račun (trošak stjecanja i naknada broker)	50.500,00		100

Primjer 4. - Priznavanje i početno mjerenje ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz OSD – ulaganje u dionice (EUR)

Društvo „X“ ima sljedeće transakcije:

- 1) dana 31.10.2018. godine društvo kupuje 300 dionica društva „Z“ po cijeni od 10 EUR po dionici (ukupno emitirano 3.000 dionica). Srednji tečaj HNB-a na datum kupnje je 7,5 kn/EUR. Transakcijski troškovi su 20 EUR. Plaćanje je izvršeno isti dan te stoga nema tečajnih razlika.

Utvrđivanje troška stjecanja:

1. Trošak stjecanja = 300 dionica * 10 EUR * 7,5 = 22.500 kn
2. Transakcijski troškovi = 20 EUR * 7,5 = 150 kn
3. Ukupni trošak stjecanja (1+2) = 22.650 kn

Knjiženje u 2018. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Ulaganje u dionice Z – stjecanje			
	■ dionice u nepovezanim poduzetnicima	22.650,00	0662	
	■ žiro račun (trošak stjecanja i naknada broker)	22.650,00		100

Nadalje, **prilikom naknadnog mjerenja**, u skladu sa toč. B5.2.3 MSFI-a 9, sva ulaganja u vlasničke instrumente i ugovori o tim ulaganjima trebaju se mjeriti **po fer vrijednosti**. Međutim, u određenim okolnostima trošak može biti odgovarajuća procjena fer vrijednosti. To će biti u slučaju ako za mjerenje fer vrijednosti nije dostupno dovoljno novijih podataka ili postoji širok raspon mogućih mjerenja fer vrijednosti i trošak u takvim okolnostima predstavlja najbolju moguću fer vrijednost unutar tog raspona. Međutim, prema toč. B5.2.4 MSFI-a 9, pokazatelji koji ukazuju da trošak možda ne odražava fer vrijednost uključuju, primjerice:

- a) značajnu promjenu uspješnosti subjekta u koji se ulaže u usporedbi sa proračunima planovima ili ključnim etapama;
- b) promjene očekivanja o ostvarenju ključnih etapa u razvoju tehničkog proizvoda subjekta u koji se ulaže;
- c) značajnu promjenu na tržištu za kapital subjekta u koji se ulaže ili njegove postojeće ili moguće proizvode;
- d) značajnu promjenu u globalnom gospodarstvu ili ekonomskom okruženju u kojem subjekt u koji se ulaže posluje;
- e) značajnu promjenu uspješnosti usporedivih subjekata ili vrednovanja u okviru ukupnog tržišta;
- f) unutarnja pitanja subjekta u koji se ulaže kao što su prijevara, poslovni sporovi, sudski postupak, promjene rukovodstva ili strategije;
- g) dokaze iz vanjskih transakcija u kapital subjekta u koji se ulaže, ili od subjekta u koji se ulaže (kao što je svježe izdanje kapitala) ili prijenosi vlasničkih instrumenata između trećih strana.

Dakle, postojanje bilo kojeg od gore navedenih faktora može ukazivati na činjenicu da trošak možda ne odražava fer vrijednost pa u takvim slučajevima subjekt treba mjeriti fer vrijednost. Također, skrećemo pozornost da trošak nikad nije najbolja procjena fer vrijednosti za ulaganja u kotirane vlasničke instrumente (ili ugovore o kotiranim vlasničkim instrumentima)!

6. Dobici i gubici kod naknadnog mjerenja ulaganja u vlasničke instrumente

6.1. Računovodstveno priznavanje dobitaka i gubitaka

Kod naknadnog mjerenja, kao što je ranije navedeno, ulaganja u vlasničke instrumente mjere se po fer vrijednosti, a priznavanje učinaka naknadnog mjerenja, odnosno nerealiziranih dobitaka i gubitaka, ovisi o tome u koju kategoriju financijske imovine su ulaganja klasificirana. U skladu sa toč. 5.7.1 MSFI-a 9, dobiti ili gubici od naknadnog mjerenja financijske imovine (vlasničkih instrumenata) koja se mjeri po fer vrijednosti priznaju se na sljedeći način:

- kroz račun dobiti i gubitka** - za imovinu koja je klasificirana po fer vrijednosti kroz RDG;
- kroz ostalu sveobuhvatnu dobit** (*stavka: rezerva fer vrijednosti*) - za one vlasničke instrumente koje je subjekt temeljem neopozivog izbora pri početnom priznavanju klasificirao po fer vrijednosti kroz OSD. Također, u skladu sa toč. B5.7.3. MSFI-a 9 za te vlasničke instrumente potrebno je efekte promjene tečaja, tj. dobitke ili gubitke od tečajnih razlika iskazati unutar OSD. Nadalje, ulaganja u ovako klasificirane vlasničke instrumente nije potrebno testirati na umanjenje, što znači da se ne priznaju nikakvi rashodi, tj. gubici od umanjenja vrijednosti ulaganja u računu dobiti i gubitka!

Rezervu fer vrijednosti potrebno je uskladiti za učinke odgođenog poreza u skladu sa MRS-om 12 – *Porez na dobit*.

Nadalje, kao što je ranije navedeno, u slučaju kada subjekt primjenjuje metodu obračuna na datum podmirjenja, svaku promjenu fer vrijednosti imovine koja će se primiti tijekom perioda između datuma trgovanja i datuma podmirjenja, potrebno je obračunati na isti način kao da se obračunava stečena imovina. Prema tome, promjena vrijednosti za imovinu koja je klasificirana po fer vrijednosti kroz RDG priznaje se u računu dobiti i gubitka, dok će se promjena fer vrijednosti za imovinu koja je klasificirana kroz OSD priznati u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti.

Dividende je potrebno priznati kao financijski prihod u računu dobiti i gubitka, samo ako (toč. 5.7.1A MSFI-a 9):

- je utvrđeno pravo subjekta da primi isplatu dividende;
- je vjerojatno da će ekonomske koristi povezane sa dividendom pritijecati subjektu; i
- iznos dividende se može pouzdano izmjeriti.

Prema tome, subjekt će priznati prihod od dividendi kada je donesena odluka o isplati dividende, a ne kada se dividenda stvarno naplati. Prihod od dividendi potrebno je evidentirati kao potraživanje i financijski prihod u mjeri u kojoj je izglasana dobit društva u koje je izvršeno ulaganje, odnosno u visini izglasanih dividendi koje pripadaju društvu ulagatelju. Međutim, za vlasničke instrumente koji su u skladu sa neopozivim izborom pri početnom priznavanju klasificirani po fer vrijednosti kroz OSD jer se ne drže radi trgovanja, dividenda će se priznati kroz račun dobiti i gubitka jedino pod uvjetom da je jasno da dividenda ne predstavlja dio troška ulaganja (toč. B5.7.1 MSFI-a 9).

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, naknadno mjerenje financijske imovine (vlasničkih instrumenata) prema MSFI-u 9 je kako slijedi:

Kategorija	Naknadno mjerenje na datum bilance	Priznavanje dobiti i gubitaka kod naknadnog mjerenja	Prihodi od dividendi, tečajne razlike
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun RDG	Fer vrijednost	<ul style="list-style-type: none"> Promjena fer vrijednosti – prihod/rashod u računu dobiti i gubitka (nerealizirani dobiti i gubici) 	<ul style="list-style-type: none"> Račun dobiti i gubitka – prihodi od dividendi i tečajne razlike
Financijska imovina (vlasnički instrumenti) po fer vrijednosti kroz OSD	Fer vrijednost	<ul style="list-style-type: none"> Promjena fer vrijednosti – rezerva fer vrijednosti u bilanci (OSD) Ne treba se testirati na umanjenje vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> Račun dobiti i gubitka – prihodi od dividendi Rezerva fer vrijednosti u bilanci (OSD) – tečajne razlike

6.2. Porezni tretman dobitaka i gubitaka

Kao što je prethodno navedeno, ulaganjem u vlasničke instrumente društvo može ostvariti:

- prihode od dividendi, odnosno udjela u dobiti
- dobitke/gubitke s osnove naknadnog mjerenja (nerealizirani dobiti/gubici).

Prihodi od dividendi

Prema čl. 6. st. 1. toč. 1. Zakona o porezu na dobit¹, prihodi od dividendi i udjela u dobiti nisu oporezivi prihodi, odnosno utječu na **smanjenje porezne osnovice** te se iskazuju na red. br. 27. PD obrasca. Kada se u godišnjoj prijavi poreza na dobit iskazuje umanjenje porezne osnovice po osnovi primljenih dividendi i udjela u dobiti, u skladu sa odredbama čl. 12. st. 2. Pravilnika o porezu na dobit², uz prijavu poreza na dobit potrebno je priložiti određenu dokumentaciju (dostavlja se samo jednom, osim ako dođe do promjene podataka), i to:

- dokaz o stečenom udjelu u kapitalu isplatelja,
- ako je isplatelj nerezident, dokaz da isti ispunjava uvjete navedene u čl. 6. st. 1. toč. 1. podtoč. 1.1. a) i 1.1. b) Zakona o PD-u,
- dokaz o rezidentnosti isplatelja, osim ako je isplatelj rezident Republike Hrvatske i
- izjavu isplatelja da prihodi od dividendi i udjela u dobiti koje je isplatio poreznom obvezniku nije u zemlji svoje rezidentnosti iskazao kao porezno priznati rashod.

Nerealizirani dobiti i gubici

Prema odredbama čl. 7. st. 1. toč. 1. Zakona o PD-u, **porezna osnovica povećava se za rashode od vrijednosnih usklađenja dionica i udjela (nerealizirani gubici), pod uvjetom da su bili iskazani u rashodima**, tj. u računu dobiti i gubitka. S obzirom da se radi se o priznavanju nerealiziranih dobitaka i gubitaka u računu dobiti i gubitka, navedeno se odnosi na dionice koje su klasificirane u kategoriju po fer vrijednosti kroz RDG, a ne i na dionice koje su klasificirane u kategoriju po fer vrijednosti kroz OSD. Usklađenje vrijednosti ispod troška stjecanja se prema čl. 21. st. 1. Pravilnika o PD-u smatra nerealiziranim gubitkom koji se porezno ne priznaje u razdoblju nastanka te je potrebno povećati poreznu osnovicu i obračunati odgođenu poreznu imovinu. Dakle, radi se o privremeno porezno nepriznatom rashodu koji uvećava osnovicu poreza na dobit na red. br. 17. PD obrasca.

¹ Zakon o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04-106/18; nadalje Zakon o PD)

² Pravilnik o porezu na dobit (Nar. nov., br. 95/05-1/19; nadalje Pravilnik o PD)

S obzirom da se porezno priznaju samo realizirani gubici, u slučaju prodaje financijske imovine za koju je u prethodnom poreznom razdoblju iskazan uvjetno porezno nepriznati rashod (nerealizirani gubitak) koji je bio uključen u poreznu osnovicu, porezna osnovica se može umanjiti za takve rashode u poreznom razdoblju u kojemu su ispunjeni uvjeti propisani za porezno priznavanje. U tom slučaju, potrebno je umanjiti poreznu osnovicu na red. br. 30. PD obrasca, ukida se privremena razlika te se računovodstveno evidentira smanjenje/ukidanje odgođene porezne imovine.

Nadalje, za dionice koje su klasificirane u kategoriju po fer vrijednosti kroz RDG (ne i kroz OSD), u skladu sa čl. 6. st. 1. toč. 2. Zakona o PD-u i čl. 13. Pravilnika o PD-u, **porezna osnovica se smanjuje za prihode od vrijednosnih usklađenja dionica i udjela (nerealizirani dobitci) ako su bili uključeni u poreznu osnovicu** te se iskazuju na red. br. 28. PD obrasca. Prema tome, na ovom rednom broju iskazuje se iznos nerealiziranih dobitaka koji se ne oporezuju, jer se oporezuju samo realizirani dobitci. Realiziranim dobitkom razumijeva se ostvarena vrijednost iznad troška stjecanja ili vrijednosno usklađenje troška stjecanja, odnosno revaloriziranog troška stjecanja. Nadalje, ako se nerealizirani dobitci iskazuju kao prihod u računu dobiti i gubitka, tada se s njima postupuje kao da su realizirani, tj. oni su oporezivi. To znači da porezni obveznik koji je u računu dobiti i gubitka iskazao prihode od nerealiziranih dobitaka, ne može smanjiti poreznu osnovicu.

Uzimajući u obzir navedeno, u slučaju kada je u tekućem poreznom razdoblju došlo do povećanja fer vrijednosti dionica, a u prethodnom poreznom razdoblju je za te iste dionice iskazan porezno nepriznati rashod, kao stavka umanjjenja porezne osnovice na red. br. 28. PD obrasca može se iskazati iznos do najviše priznatog rashoda u prethodnom poreznom razdoblju.

Primjerice, ako je u 2018. godini priznat porezno nepriznat rashod ulaganja u dionicu u iznosu od 2.000 kn, a tijekom 2019. godine iste dionice nisu prodane te je došlo do povećanja fer vrijednosti za iznos od 3.000 kn, kao stavka umanjjenja porezne osnovice na red. br. 28 PD obrasca u 2019. godini iskazati će se iznos od 2.000 kn, a razlika od 1.000 kn će biti oporeziva. Međutim, ako u prethodnim poreznim razdobljima za dionicu nije bilo nerealiziranih gubitaka, odnosno porezno nepriznatog rashoda, a tijekom 2019. godine došlo je do povećanja fer vrijednosti dionice te priznavanja nerealiziranih dobitaka koji su iskazani kao prihod u računu dobiti i gubitka, s ovim nerealiziranim dobitkom postupuje se kao da je realiziran, tj. oporeziv je u potpunosti, te se ne unosi na red. br. 28. PD obrasca.

Skrećemo pozornost da je u skladu sa čl. 35. st. 2. Pravilnika o PD-u porezni obveznik dužan voditi analitičku evidenciju svoje financijske imovine po vrsti ulaganja i njihovoj početnoj vrijednosti, te po svim realiziranim i nerealiziranim promjenama. Nije dopušteno kompenziranje povećanja i smanjenja za različite vrste ulaganja.

Nadalje, kod financijske imovine po fer vrijednosti kroz OSD, bez obzira da li se radi o povećanju ili smanjenju fer vrijednosti u odnosu na knjigovodstvenu vrijednost ulaganja, efekti promjene (nerealizirani dobitci i gubici) priznaju se unutar rezerve fer vrijednosti, a ne kroz račun dobiti i gubitka te nemaju utjecaj na osnovicu poreza na dobit. S obzirom da se knjigovodstvena vrijednost financijske imovine razlikuje od njene vrijednosti za porezne svrhe, dolazi do privremenih razlika čiji se porezni učinci priznaju u bilanci kao odgođena porezna obveza – oporeziva privremena razlika (ako je fer vrijednost veća od knjigovodstvene vrijednosti), odnosno kao odgođena porezna imovina – odbitna privremena razlika (ako je fer vrijednost manja od knjigovodstvene vrijednosti), sukladno MRS-u 12. Ti nerealizirani dobitci i gubici postati će realizirani tek u razdoblju otuđenja ili drugog

načina prestanka priznavanja financijske imovine, te će u tom periodu doći do ukidanja odgođene porezne obveze, odnosno odgođene porezne imovine.

Primjer 5. - Naknadno mjerenje ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz RDG – ulaganje u dionice (HRK)

Za dionice iz Primjera 1 društvo „X“ je naknadno izvršilo sljedeće transakcije:

- 1) dana 15.11.2018. godine dioničari društva „A“ su izglasali dividende u iznosu od 10 kn po dionici. Dividende su isplaćene 15.12.2018. godine.
- 2) na datum bilance 31.12.2018. godine fer vrijednost dionica A (cijena s burze) je 48 kn po dionici. Društvo je obveznik poreza na dobit po stopi od 12%.

Prihod od dividendi dionice A = broj dionica u vlasništvu * 10 kn po dionici = 1.000 dionica * 10 kn = 10.000 kn → stavka umanjjenja porezne osnovice, red.br. 27 PD obrasca

Naknadno mjerenje ulaganja u dionice A na datum bilance 31.12.2018.:

1. Fer vrijednost = 1.000 dionica * 48 kn = 48.000 kn
2. Knjigovodstvena vrijednost ulaganja = 1.000 dionica * 50 kn = 50.000 kn
3. Nerealizirani gubitak, tj. smanjenje vrijednosti dionica (1-2) = -2.000 kn
4. Odgođena porezna imovina (3*12%) = -2.000 kn * 12% = 240 kn
5. Nova knjigovodstvena vrijednost po dionici (1/broj dionica) = 48.000 kn / 1.000 = 48 kn

Nerealizirani gubitak u iznosu od 2.000 kn u PD prijavi za 2018. godinu povećava poreznu osnovicu na red. br. 17 PD obrasca.

Knjiženje u 2018. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Potraživanja za dividende			
	■ potraživanja za dividende od nepovezanih poduzetnika	10.000,00	188	
	■ prihod od dividendi	10.000,00		7700
1a.	Naplata potraživanja za dividende			
	■ potraživanja za dividende od nepovezanih poduzetnika	10.000,00		188
	■ žiro račun	10.000,00	100	
2.	Svođenje na fer vrijednost dionica A – 31.12.2018.			
	■ nerealizirani gubici od svođenja na fer vrijednost	2.000,00	725	
	■ vrijednosno usklađenje	2.000,00		1599
2a.	Odgođena porezna imovina s osnove svođenje na fer vrijednost dionica A – 31.12.2018.			
	■ odgođena porezna imovina	240,00	080	
	■ porez na dobit (odgođeni porez)	240,00		811

Primjer 6. - Naknadno mjerenje ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz RDG - ulaganje u dionice (EUR)

Za dionice iz Primjera 2 društvo „X“ je naknadno izvršilo sljedeće transakcije:

- 1) na datum bilance 31.12.2018. godine fer vrijednost dionica B (cijena s burze) je 12 EUR po dionici. Srednji tečaj HNB-a na datum bilance je 7,55 kn/EUR.

Naknadno mjerenje ulaganja u dionice B na datum bilance 31.12.2018.:

Promjena zbog tečaja
1. Trošak stjecanja 31.10. = 22.500 kn
2. Trošak stjecanja 31.12.2018. = 300 dionica * 10 EUR * 7,55 = 22.650 kn
3. Nerealizirana tečajna razlika (pozitivna) = (2-1) = 150 kn
Promjena zbog cijene
4. Fer vrijednost 31.12.2018 = 300 dionica * 12 EUR * 7,55 = 27.180 kn
5. Promjena vrijednosti radi cijene (nerealizirani dobitak) = (4-2) = 4.530 kn
Ukupna promjena vrijednosti = (3+5) = 4.680 kn

Knjiženje u 2018. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
	Svođenje na fer vrijednost dionica B – 31.12.2018.			
1.	<ul style="list-style-type: none"> ■ vrijednosno usklađenje ■ pozitivna tečajna razlika ■ nerealizirani prihodi (dobici) od povećanja fer vrijednosti dionica 	<ul style="list-style-type: none"> 4.680,00 150,00 4.530,00 	<ul style="list-style-type: none"> 1599 	<ul style="list-style-type: none"> 7762 7772

Primjer 7. - Naknadno mjerenje ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz OSD - ulaganje u dionice (HRK)

Za dionice iz Primjera 3 društvo „X“ je naknadno izvršilo sljedeće transakcije:

- na datum bilance 31.12.2018. godine fer vrijednost - tržišna cijena dionice „Y“ je smanjena te iznosi 45 kn/dionica. Društvo primjenjuje stopu poreza na dobit od 18%.

Naknadno mjerenje ulaganja u dionice Y na datum bilance 31.12.2018.:

1. Fer vrijednost 31.12.2018. = 1.000 dionica * 45 kn = 45.000 kn
2. Knjigovodstvena vrijednost ulaganja (trošak stjecanja) = 50.500 kn
3. Nerealizirani gubitak, tj. smanjenje vrijednosti dionica kroz OSD (1-2) = 5.500 kn
4. Odgođena porezna imovina (3*18%) = 990 kn
5. Rezerva fer vrijednosti (3-4) = 4.510 kn

Knjiženje u 2018. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
	Svođenje ulaganja u dionice Y na fer vrijednost – 31.12.2018.			
1.	<ul style="list-style-type: none"> ■ vrijednosno usklađenje ■ odgođena porezna imovina ■ rezerva fer vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> 5.500,00 990,00 4.510,00 	<ul style="list-style-type: none"> 080 935 	<ul style="list-style-type: none"> 0669

Primjer 8. - Naknadno mjerenje ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz OSD - ulaganje u dionice (EUR)

Za dionice iz Primjera 4 društvo „X“ je naknadno izvršilo sljedeće transakcije:

- na datum bilance 31.12.2018. godine fer vrijednost - tržišna cijena dionice „Z“ je porasla te iznosi 12 EUR po dionici. Srednji tečaj HNB-a na datum bilance je 7,55 kn/EUR. Društvo primjenjuje stopu poreza na dobit od 18%.

Naknadno mjerenje ulaganja u dionice Z na datum bilance 31.12.2018.:

1. Fer vrijednost 31.12.2018. = 300 dionica * 12 EUR * 7,55 = 27.180 kn
2. Knjigovodstvena vrijednost ulaganja = 22.650 kn
3. Promjena vrijednosti ulaganja (uključuje efekt tečaja i promjene cijene) (1-2) = 4.530 kn
4. Odgođena porezna obveza (3*18%) = 815,40 kn
5. Rezerva fer vrijednosti (3-4) = 3.714,60 kn

Knjiženje u 2018. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Svođenje ulaganja u dionice Z na fer vrijednost – 31.12.2018.			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ vrijednosno usklađenje ■ odgođena porezna obveza iz rezerve fer vrijednosti ■ rezerva fer vrijednosti 	<ul style="list-style-type: none"> 4.530,00 815,40 3.714,60 	<ul style="list-style-type: none"> 0669 	<ul style="list-style-type: none"> 939 935

7. Prestanak priznavanja ulaganja u vlasničke instrumente

Prestanak priznavanja odnosi se na uklanjanje prethodno priznate financijske imovine iz bilance subjekta. Prema toč. 3.2.3 – 3.2.5. MSFI-a 9, financijsku imovinu potrebno je prestati priznavati kada, i samo kada:

- ističu ugovorna prava na novčane tokove od financijske imovine, ili
- subjekt prenosi ugovorna prava na primanje novčanih tokova od financijske imovine, ili
- subjekt zadržava ugovorna prava na primanje novčanih tokova od financijske imovine, ali pretpostavlja ugovornu obvezu plaćanja novčanih tokova jednom ili više subjekata, a to će biti ako, i samo ako su zadovoljeni svi sljedeći uvjeti:
  - subjekt nema obvezu plaćati iznose mogućim primateljima, osim ako ne naplati ekvivalentne iznose od izvorne imovine;
  - na temelju uvjeta ugovora o prijenosu, subjektu je zabranjena prodaja ili zalog izvorne imovine, osim kao sigurnost mogućim primateljima za obvezu plaćanja novčanih tokova;
  - subjekt ima obvezu bez značajnog kašnjenja doznati svi novčani tok koji naplati u ime mogućeg primatelja. Također, subjekt nema pravo da ponovno uloži takve novčane tokove, osim za ulaganja u novcu ili novčanim ekvivalentima tijekom kratkog perioda podmirenja od datuma naplate do datuma zahtijevane doznake mogućem primatelju, a i zarađene kamate od takvih ulaganja prenose se mogućem primatelju.

Kada subjekt prenosi financijsku imovinu, mora procijeniti obim do kojeg zadržava rizike i koristi od vlasništva nad financijskom imovinom. Pri tome, u skladu sa toč. 3.2.6 MSFI-a 9, vrijedi sljedeće:

- ako subjekt prenosi suštinski sve rizike i koristi od vlasništva nad financijskom imovinom, dužan je prestati priznavati financijsku imovinu i priznati odvojeno kao imovinu ili obveze sva prava i obveze koje su nastale ili zadržane prijenosom.
- ako subjekt zadržava suštinski sve rizike i koristi od vlasništva nad financijskom imovinom, dužan je nastaviti priznavati financijsku imovinu.

c) ako subjekt niti prenosi niti zadržava suštinski sve rizike i koristi od vlasništva nad financijskom imovinom, dužan je odrediti da li je zadržao kontrolu nad imovinom. U tom slučaju:

- 1) ako nije zadržao kontrolu, dužan je prestati priznavati financijsku imovinu i priznati odvojeno kao imovinu ili obveze svaka prava i obveze koje nastaju ili su zadržane prijenosom.
- 2) ako je zadržao kontrolu, dužan je nastaviti priznavati financijsku imovinu u iznosu svog nastavka sudjelovanja u financijskoj imovini.

Pri prestanku priznavanja financijske imovine u cijelosti, u skladu sa toč. 3.2.12 MSFI-a 9, razliku između knjigovodstvene vrijednosti (mjerene na datum prestanka priznavanja) i primljene naknade (uključujući svaku novu stečenu imovinu umanjenu za svaku novu preuzetu obvezu), potrebno je priznati u račun dobiti ili gubitka. Međutim, ako se prestaje priznavati samo dio financijske imovine, knjigovodstvenu vrijednost potrebno je alocirati na dio koji se nastavlja priznavati i na dio koji se prestaje priznavati. Alokacija se vrši na osnovu relativne fer vrijednosti tih dijelova na datum prijenosa (toč. 3.2.13 MSFI-a 9).

Dakle, knjigovodstvena vrijednost financijske imovine jednaka je inicijalnom trošku stjecanja korigiranom za učinke promjene fer vrijednosti s osnove naknadnog mjerenja. Knjigovodstvena vrijednost imovine koja je prodana razdužuje se ovisno o stupnju njezina dijela koji se prestao priznavati, odnosno u onom dijelu u kojem je prodana. **Realizirani dobitak ili gubitak od prodaje potrebno je priznati u neto iznosu**, utvrđenom kao razlika između prodajne vrijednosti i knjigovodstvene vrijednosti prodanog dijela ulaganja, te ga je potrebno priznati kao prihod ili rashod u računu dobiti i gubitka u razdoblju prodaje. Skrećemo pozornost da u skladu sa toč. B5.7.1 MSFI-a 9, **za vlasničke instrumente koji su temeljem neopozivog izbora pri početnom priznavanju klasificirani kao financijska imovina po fer vrijednosti kroz OSD**, s obzirom da su učinci promjene fer vrijednosti priznati u rezervi fer vrijednosti, **dio rezerve fer vrijednosti koji se odnosi na prodani dio ulaganja ne prenosi se u račun dobiti i gubitka** (dok je prema „starom“ MRS-u 39 bilo potrebno učiniti prijenos iz rezerve fer vrijednosti u račun dobiti i gubitka). Međutim, subjekt može prenijeti kumulativnu dobit ili gubitak unutar stavke kapitala, primjerice na zadržanu dobit.

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, prilikom prestanka priznavanja financijske imovine (vlasničkih instrumenata) prema MSFI-u 9 vrijedi sljedeće:

Kategorija	Tretman kod prestanka priznavanja
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun RDG	<ul style="list-style-type: none"> ■ Dobici ili gubici od prestanka priznavanja priznaju se u računu dobiti i gubitka.
Financijska imovina (vlasnički instrumenti) po fer vrijednosti kroz OSD	<ul style="list-style-type: none"> ■ Dobici ili gubici od prestanka priznavanja priznaju se u računu dobiti i gubitka. ■ Kumulativni dobiti ili gubici s osnove promjene fer vrijednosti koji su iskazani kroz OSD se neće reklasificirati u račun dobiti i gubitka, već ostaju iskazani unutar OSD, odnosno mogu se prenijeti unutar kapitala (primjerice na zadržanu dobit).

Također, budući da su transakcije u vezi s vlasničkim instrumentima (dionicama i udjelima u drugim društvima), sukladno čl. 40. st. 1. toč. f) Zakona o porezu na dodanu vrijednost³ oslobođene PDV-a, prodaja dionica i udjela oslobođena je PDV-a.

Primjer 9. - Prestanak priznavanja ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz RDG - ulaganje u dionice (HRK)

Za dionice iz Primjera 5 društvo „X“ je naknadno izvršilo sljedeće transakcije:

- 1) dana 15.01.2019. godine društvo prodaje 100 dionica A po cijeni od 52 kn. Potraživanje s osnove prodaje dionica je naplaćeno. Transakcijski troškovi su 100 kn i plaćeni su.

Utvrđivanje efekta prodaje:

1. Prodajna vrijednost	100 dionica*52 kn= 5.200 kn
2. Knjigovodstvena vrijednost za prodane dionice (vrijednost dionica prije prodaje)	48 kn*100 dionica = 4.800 kn, od čega je: a) stavka troška stjecanja 5.000 kn (50.000/1.000 dionica*100 dionica) b) stavka vrijednosnog usklađenja – 200 kn (-2.000/1.000 dionica*100 dionica)
3. Realizirani dobitak od prodaje (1-2)	5.200 kn—4.800 kn=400 kn

Za prodane dionice A potrebno je ukinuti i odgovarajući iznos pretходно priznate odgođene porezne imovine = 240 kn/1.000 dionica*100 dionica=24 kn ➔ za navedeni iznos potrebno je umanjiti poreznu osnovicu na red. br. 30. PD obrasca u 2019. godini

Knjiženje u 2019. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Potraživanje za prodane dionice A			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ potraživanja za prodane vrijednosne papire ■ dionice u nepovezanim poduzetnicima u zemlji ■ vrijednosno usklađenje ■ prihodi (dobici) od prodaje dionica 	5.200,00 5.000,00 200,00 400,00	126 1599	 159 779
1a.	Plaćanje transakcijskih troškova nastalih pri prodaji dionica			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ transakcijski troškovi (naknade brokeru) ■ žiro račun 	100,00 100,00	4632	 100
1b.	Naplata potraživanja			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ potraživanja za prodane vrijednosne papire ■ žiro račun 	5.200,00 5.200,00		126
1c.	Ukidanje odgođene porezne imovine za prodane dionice A			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ odgođena porezna imovina ■ porez na dobit (odgođeni porez) 	24,00 24,00		080

Primjer 10. - Prestanak priznavanja ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz RDG - ulaganje u dionice (EUR)

Za dionice iz Primjera 6 društvo „X“ je naknadno izvršilo sljedeće transakcije:

- 1) dana 31.03.2019. godine izglasane su dividende u iznosu od 5 EUR po dionici, srednji tečaj HNB-a na datum izglasavanje dividende je 7,53 kn/EUR. Potraživanje je naplaćeno 15.04.2019. godine, srednji tečaj HNB-a je 7,54 kn/EUR.
- 2) dana 15.06.2019. godine društvo prodaje 100 dionica B po cijeni od 16 EUR/dionica te plaća transakcije troškove brokeru 10 EUR. Srednji tečaj HNB-a na datum prodaje je 7,53 kn/EUR. Potraživanja za prodaju i transakcijski troškovi plaćeni su 15.06.2019. godine.

Prihod od dividendi dionice B=broj dionica u vlasništvu*5 EUR po dionici*tečaj na datum izglasavanja dividendi =300 dionica *5

³ Zakon o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 73/13-106/18)

EUR*7,53=11.295 kn ➔ stavka umanjenja porezne osnovice, red. br. 27 PD obrasca

Potraživanje za dividende u iznosu od 1.500 EUR je naplaćeno u iznosu od 11.310 kn te je priznata pozitivna tečajna razlika u iznosu od 15 kn (1.500 EUR*7,54 – 11.295 kn)

Utvrđivanje efekta prodaje:

1. Prodajna vrijednost	100 dionica*16 EUR* 7,53= 12.048 kn
2. Knjigovodstvena vrijednost za prodane dionice (vrijednost dionica prije prodaje)	27.180 kn/300 dionica*100 dionica = 9.060 kn od čega je: a) stavka troška stjecanja 7.500 kn (22.500 kn/300 dionica*100 dionica) b) vrijednosno usklađenje 1.560 kn (4.680 kn/300 dionica*100 dionica)
3. Transakcijski trošak	75,30 kn (10 EUR*7,53)
4. Realizirani dobitak od prodaje (1-2)	12.048 kn-9.060 kn=2.988 kn

Knjiženje u 2019. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Potraživanja za dividende			
	■ potraživanja za dividende od nepovezanih poduzetnika	11.295,00	188	
	■ prihod od dividendi	11.295,00		7700
1a.	Naplata potraživanja za dividende			
	■ potraživanja za dividende od nepovezanih poduzetnika	11.295,00		188
	■ pozitivna tečajna razlika	15,00		7762
	■ žiro račun	11.310,00	100	
2.	Prodaja dionica B			
	■ potraživanja za prodane vrijednosne papire	12.048,00	126	
	■ dionice u nepovezanim poduzetnicima	7.500,00		159
	■ vrijednosno usklađenje	1.560,00		1599
	■ prihodi (dobici) od prodaje dionica	2.988,00		779
2a.	Plaćanje transakcijskih troškova nastalih pri prodaji dionica			
	■ transakcijski troškovi (naknada brokeru)	75,30	4632	
	■ žiro račun	75,30		100
2b.	Naplata potraživanja			
	■ potraživanja za prodane vrijednosne papire	12.048,00		126
	■ žiro račun	12.048,00	100	

Primjer 11. - Prestanak priznavanja ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz OSD - ulaganje u dionice (HRK)

Za dionice iz Primjera 7 društvo „X“ je naknadno izvršilo sljedeće transakcije:

- dioničari društva „Y“ su dana 31.03.2019. godine izglasali dividende u iznosu 5 kn/dionica i dividende su isplaćene 30.04.2019. godine.
- dana 31.05.2019. godine društvo vrši prodaju 200 dionica Y te plaća transakcijske troškove brokeru u iznosu od 200 kn. Dionice su prodane po cijeni od 48 kn/dionica. Potraživanje s osnovne prodaje dionica je naplaćeno.

Prihod od dividendi dionice Y = broj dionica u vlasništvu*5 kn po dionici=1.000 dionica *5 kn=5.000 kn ➔ stavka umanjenja porezne osnovice, red.br. 27 PD obrasca

Utvrđivanje efekta prodaje:

1. Prodajna vrijednost	200 dionica*48 kn= 9.600 kn
2. Knjigovodstvena vrijednost za prodane dionice (vrijednost dionica prije prodaje)	45 kn*200 dionica = 9.000 kn od čega je: a) stavka troška stjecanja 10.100 kn (50.500 kn/1.000 dionica*200 dionica), b) vrijednosno usklađenje – 1.100 kn (-5.500 kn/1.000 dionica*200 dionica)
3. Realizirani dobitak od prodaje (1-2)	9.600 kn-9.000 kn=600 kn

Prilikom prodaje kumulirani dobitci/gubici priznati kroz OSD se ne prenose u račun dobiti i gubitka, već se mogu prenositi unutar vlasničkog kapitala. Pripadajući dio za prodane dionice je iz OSD prenesen u zadržanu dobit, a također je ukinut i odgođeni dio odgođenih poreza.

- OSD (rezerva fer vrijednosti) za prodane dionice= 4.510 kn/1.000 dionica*200 dionica= 902 kn
- ukinuta odgođena porezna imovina za prodane dionice = 990 kn/1.000 dionica*200 dionica= 198 kn

Knjiženje u 2019. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Potraživanja za dividende			
	■ potraživanja za dividende od nepovezanih poduzetnika	5.000,00	188	
	■ prihod od dividendi	5.000,00		7700
1a.	Naplata potraživanja za dividende			
	■ potraživanja za dividende od nepovezanih poduzetnika	5.000,00		188
	■ žiro račun	5.000,00	100	
2.	Prodaja dionica Y			
	■ potraživanja za prodane vrijednosne papire	9.600,00	126	
	■ dionice u nepovezanim poduzetnicima u zemlji	10.100,00		0662
	■ vrijednosno usklađenje	1.100,00		0669
	■ prihodi (dobici) od prodaje dionica	600,00		779
2a.	Plaćanje transakcijskih troškova nastalih pri prodaji dionica			
	■ transakcijski troškovi (naknada brokeru)	200,00	4632	
	■ žiro račun	200,00		100
2b.	Naplata potraživanja			
	■ potraživanja za prodane vrijednosne papire	9.600,00		126
	■ žiro račun	9.600,00	100	
2c.	Prijenos dijela rezerve fer vrijednosti za prodane dionice u zadržanu dobit			
	■ rezerva fer vrijednosti	902,00		935
	■ zadržana dobit	902,00	940	
2d.	Ukidanje odgođene porezne imovine za prodane dionice			
	■ odgođena porezna imovina	198,00		080
	■ porez na dobit (odgođeni porez)	198,00	811	

Primjer 12. - Prestanak priznavanja ulaganja u dionice klasificirane u financijsku imovinu po fer vrijednosti kroz OSD - ulaganje u dionice (EUR)

Za dionice iz Primjera 8 društvo „X“ je naknadno izvršilo sljedeće transakcije:

- dana 15.06.2019. godine društvo prodaje 200 dionica Z po cijeni od 15 EUR/dionica te plaća transakcijske troškove brokeru 10 EUR. Srednji tečaj HNB-a na datum prodaje je 7,53 kn/

EUR. Potraživanja za prodaju i transakcijski troškovi plaćeni su 15.06.2019. godine.

Utvrđivanje efekta prodaje:

1. Prodajna vrijednost	200 dionica*15 EUR* 7,53= 22.590 kn
2. Knjigovodstvena vrijednost za prodane dionice (vrijednost dionica prije prodaje)	27.180 kn/300 dionica*200 dionica = 18.120 kn od čega je: a) stavka troška stjecanja 15.100 kn (22.650 kn/300 dionica*200 dionica), b) vrijednosno usklađenje 3.020 kn (4.530 kn/300 dionica*200 dionica)
3. Transakcijski trošak	75,30 kn (10 EUR*7,53)
4. Realizirani dobitak od prodaje (1-2)	22.590 kn-18.120 kn=4.470 kn

Prilikom prodaje kumulirani dobitci/gubici priznati kroz OSD se ne prenose u račun dobiti i gubitka, već se mogu prenositi unutar vlasničkog kapitala. Pripadajući dio za prodane dionice je iz OSD prenesen u zadržanu dobit, a također je ukinut i odgovarajući dio odgođenih poreza.

- a) OSD (rezerva fer vrijednosti) za prodane dionice= 3.714,60 kn/300 dionica*200 dionica= 2.476,40 kn
- b) ukinuta odgođena porezna obveza za prodane dionice = 815,40 kn/300 dionica*200 dionica=543,60 kn.

Knjiženje u 2019. godini:

Red. br.	Opis	Iznos	Račun	
			Duguje	Potražuje
1	2	3	4	5
1.	Prodaja dionica Z			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ potraživanja za prodane vrijednosne papire 22.590,00 ■ dionice u nepovezanim poduzetnicima 15.100,00 ■ vrijednosno usklađenje 3.020,00 ■ prihodi (dobici) od prodaje dionica 4.470,00 		126	0662 0669 779
1a.	Plaćanje transakcijskih troškova nastalih pri prodaji dionica			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ transakcijski troškovi (naknada brokeru) 75,30 ■ žiro račun 75,30 		4632	100
1b.	Naplata potraživanja			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ potraživanja za prodane vrijednosne papire 22.590,00 ■ žiro račun 22.590,00 		100	126
1c.	Prijenos dijela rezerve fer vrijednosti za prodane dionice u zadržanu dobit			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ rezerva fer vrijednosti 2.476,40 ■ zadržana dobit 2.476,40 		935	940
1d.	Uklanjanje odgođene porezne imovine za prodane dionice			
	<ul style="list-style-type: none"> ■ odgođena porezna obveza iz rezerve fer vrijednosti 543,60 ■ porez na dobit (odgođeni porez) 543,60 		939	811

8. Zaključak

Prema odredbama MSFI-a 9, koji je stupio na snagu 01.01.2018. godine, ulaganja u vlasničke instrumente sa stjecanjem do 20% vlasništva u drugom subjektu, moguće je klasificirati po fer vrijednosti kroz RDG ili po fer vrijednosti kroz OSD. Priznavanje po fer vrijednosti kroz OSD moguće je isključivo temeljem neopozivog izbora pri početnom priznavanju, i to za one dionice koje nisu namijenjene za trgovanje. Vrednovanje i naknadno mjerenje vlasničkih instrumenata vrši se isključivo po fer vrijednosti. Efekti naknadnog mjerenja se, ovisno o kategoriji ulaganja, iskazuju unutar računa dobiti i gubitka ili unutar ostale sveobuhvatne dobiti (uključujući i tečajne razlike). Za ulaganja u vlasničke instrumente koji su klasificirani po fer vrijednosti kroz OSD, prilikom prestanka priznavanja, akumulirane dobitke/gubitke iskazane u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti nije potrebno reklasificirati u račun dobiti i gubitka, već se mogu prenositi unutar vlasničkog kapitala, tj. u zadržanu dobit. Nadalje, obveznici MSFI-a 9 ulaganja u vlasničke instrumente ne trebaju testirati na umanjenje. Također, potrebno je obratiti pozornost i na porezni efekt priznavanja nerealiziranih dobitaka i gubitaka te njihov kasniji tretman, kao i na iskazivanje prihoda od dividendi u prijavi poreza na dobit.

Bilješke
